

KDO IZ MENE POJE:
LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

Pablo Neruda

s pravim imenom Ricardo Neftali Reyes Basualto se je rodil 12. julija 1904 v Temucu na skrajnem jugu Čila kot sin železničarja. Svoj pesniški prilemek je povzel po češkem pesniku Nerudi (Jan Neruda, 1834—1891), potem ko je končal klasični licej (gimnazijo) v rodnem mestu, kjer je spoznal slavno čilsko pesnico Gabriele Mistral, ki je usmerjala njegove prve pesniške korake. Še ne osemnajstleten študent na univerzi v Santiagu se je udeležil pesniškega natečaja, na katerem je njegova zbirka *La canción de la fiesta* prejela prvo nagrado in opozorila čilsko literarno javnost, da dobiva čilska kultura v tem mladem pesniku novega pomembnega pesnika. To predvidevanje je Pablo Neruda potrdil vnovič leta 1923, ko je objavil izbor pesmi iz svojega prvega obdobja v zbirki *Crepusculario*, ki ji je že leta 1924 sledila zbirka ljubezenske lirike *Veinte poemas de amor y una canción desesperada*. Z obema je prinesel osvetežitev v čilsko poezijo in se že dvajsetleten uvrstil med pomembne čilske pesnike. Naslednja zbirka *Tentativa del hombre infinito* je bila še večji korak naprej, saj je pomenila revolucijo oblike in tematike v čilskem pesništvu. Revija *Cabalo de Anillos* (s soavtorjem Tomásom Lagom) in *El habitante y su esperanza* (1925), predvsem njegove prejšnje pesniške zbirke so napravile Nerudovo ime znano tudi v kulturniških krogih izven meja njegove domovine, kar je Nerudu olajšalo tudi pot v čilsko diplomacijo. Postal je konzul v Rangu, na Ceylonu, v Džakarti, Buenos Airesu in naposled (1934) v Madridu, kamor si je želel že od srečanja z Rafaelom Albertijem (1926) in Federicom Garcíom Lorco (1933), španskim pesnikoma, ki uživata s svojo poezijo svetovni sloves.

Madrid je bila najbrž najpomembnejša postaja Nerudovega življenja. Špansko vzdušje, še bolj pa vzdušje, ki ga je širila v poeziji generacija najpomembnejših modernih španskih pesnikov (Lorca, Alberti, Aleixandre, Altolaguirre, Hernández), ki jih je Neruda poznal že prej in s katerimi se je spoprijateljil, je s pesniškim pa tudi levičarskim družbenim gibanjem prepošlo tudi Nerudo in potrdilo, da entuziazem, s katerim je leta 1934 prišel v Madrid, ni bil prazen, marveč je v tem ustvarjalnem pesniškem vzdušju naraščal, kar se je odražalo v književni reviji *El caballo verde* para la poesía, ki jo je ustanovil in vodil Neruda. Ta čilski pesnik je bil istočasno tudi borec za uveljavitev pesniške smeri in teženj okrog njegove revije. Z esejem *Cunducta y poesía* je zavrnil obtožbe in oporekanja, ki jih je na omenjeno pesniško generacijo naslavljala španski pesnik in nobelovec Juan Ramón Jiménez (1881—1958). V tem času se je Pablo Neruda udeležil tudi kongresa za obrambo kulture pred fašizmom v Parizu, kjer se je seznanil s še nekaterimi španskimi pesniki, med njimi tudi z novim prijateljem Raúlom Gonzalesom Tuñónom, s Francozi Eluardom, Aragonom, Barbussem, z Rusoma Aleksandrom Tolstojem in Iljo Ehrenburgom ter s peruanskim pesnikom Césarjem Vallejom. Po povratku v Madrid je dal napisati pesmi Concha di Vallmediana, španskega pesnika z XVI. stoletja, umorjenega zaradi svojih satiričnih pesmi. V Madridu je izšla druga izdaja Nerudove zbirke *Residencia en la tierra*. Tako je potekal čas v delu in ustvarjanju vse do izbruha španske državljanske vojne poleti 1936.

Izbruh španske državljanske vojne je postavil pesnika Nerudo v vrste pesnikov-borcev proti fašizmu, kar pa ni bilo po godu čilskemu reakcionarnemu režimu, ki je premestil Nerudo najprej v Pariz, potem pa ga odpustil iz diplomatske službe. Toda pesnik je še bolj aktivno sodeloval v boju proti fašizmu v Spaniji in se proti temu zlu boril tudi s svojo pesniško besedo. Tako je leta 1937 nastala zbirka *España en el corazón* — Spanija v srcu. Ko je 1938 prišel v Čilu (podobno kakor v našem času) na oblast režim čilske ljudske fronte, je pesniku poveril zopet dolžnost čilskega konzula v Parizu, kjer je po Francovi zmagi poskrbel za zaščito španskih emigrantov in za njihov azil v Čilu.

Leta 1941 je Neruda postal čilski poslanik v Mehiki. Fašisti, ki jim je bil protifašistični pesnik trn v peti, so ga hoteli ubiti. Crupa fašistov ga je napadla, a se ga ji ni posrečilo pobiti do smrti.

V tem času je v Evropi že drugo leto divjala druga svetovna vojna. Vse buržoazne države z izjemo Britanije in kasneje ZDA so klonile pod Hitlerjevo premočjo. Evropo je reševala samo Rdeča armada in odporiška gibanja, ki so jih vodili isti ljudje kakor v boju proti fašizmu v Spaniji. Tudi Rdeča armada se je umikala in šele pred Stalingradom je fašističnim napadalcem pošta sapa. Junaški boj Rdeče armade v tej odločilni bitki je navdihnil pesnika, da je napisal »Canto a Stalingradu«. Poleg te sta leta 1942 izšli še dve njegovi zbirki — *Tercera residencia* in *Dura Elegía*.

Iz obdobja pesnikovega protifašističnega boja bi moral omeniti še zbirko *Las furias y las penas*. Leta 1943 se je na povratku v Čile ustavil v Peruju in obiskal mrtvo inkovsko

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 6

Jesenice, 24. decembra 1971

Pablo Neruda

Pojasnilo nekaterih stvari

*Vprašal boš: kje je španski brezeg?
In metafizika, pokrita z makom?
In dež, ki često bobna
svoje besede in jih napolnjuje
s praznino in plicami?*

Vse, kar me je doletelo, ti bom povedal.

*V Madridu, v neki četrti
sem živela z zvonovi.
z urami in drevjem.
Od tam lahko vsak hip zagleda
izmožani obraz Kastilije
kakor ocean iz usnja.
Mojo hišo so krstili
za hišo rož, kajti vsepovsod
bohotno so cvetele geranije.
Bila je lepa hiša. Hiša
s psi in majhnimi otroki.*

*Raúl, še pomniš?
Se še spominjaš, Rafael?
In ti, ubiti Federico,
ki spiš pod rušo v neznanem grobu,
se še spominjaš potega balkona, kjer
junjske je rože potopila
v svojih ustih luč.
O bratje, bratje!*

*Vse bilo je glasen zvok, sol gibanja,
vzhajanje kruha v srca utripu.
Trgi moje arguellske četrti s svojim kipom
kakor črnilnik med polenovkami,
olje je doseglo žlice,
temni hrup
korakov in rok je polnil ceste,
množica in litri, jedki kis življenja,
nasedla riba,
pletež streh z ledenim soncem, v katerem
je omagala strelca,
blazno nežna slonkoščenost krompirja,
paradižniki vsakdanja jed od tu do morja.*

*A neko jutro iz vsega so izbruhnili plameni
in neko jutro ognji zrasti
so iz zemlje
in gotali življenje za življenjem.
Od takrat ogenj.
Smodnik od takrat.
In od takrat kri.*

*Banditi z bombniki in Marokanci.
Banditi s prstani in kneginjami.
Banditi s črnimi menihi, blagoslavljajočimi zločin
so prihajali z neba, da bi pobijali otroke. In kri
otrok, preprosta kot otroci,
je zalila ceste.*

*Sakali, ki odvrtni bi bili celo šakalom.
Kamni, ki nanje bljuvate bi še bodljike.
Črni gadje, ki celo bi gadje se jih sramovali.
Pred njimi videl teči sem kri Spanije
in videl jo kipeti v besnem valu
nožev in ponosa.*

*Generali,
izdajalci,
glejte mojo mrtvo hišo,
glejte mojo strlo Spanjo,
ki iz vsake mrtve hiše
še vedno strelja razbeljeno kovino
z okenskih polic, kjer so cvetele
nekaj rože.*

*Iz vsake špranje, iz vsake pore,
iz vsake luknje v Spaniji
se dviga Spanija.
Iz vsakega tibitega otroka rasie puška
z oostrostrelskimi očmi.
Iz vsakega zločina rojevajo se krogle,
ki našle bodo sedež v zločinskih srcih
nekega dne.*

*Vprašujete: zakaj vam moja pesem
ne zapoje o sanjah, o grebenih
velikih vulkanov dežele moje?*

*Pridite, pogledite kri na cestah,
pridite, pogledite
na cestah kri,
pridite, pogledite, to je,
to je kri vse zemlje
na cestah Spanije.*

*(Pablo Neruda, Explico algunas cosas
v prepisni tv Mihe Klinerja)*

mesto Macchu Picchu, po katerem je naslovil istoimensko poemo, ki sem jo leta 1965 poslušal na kongresu PEN-Cluba v avtorjevi recitaciji. V tem dvajsetletnem obdobju, ki sem ga preskočil, so nastala še mnoga druga pesnikova dela (*Himno y regreso* — 1947, *Canto general* — 1950, *Todo el amor* — 1953, *Las uvas y el viento* — 1954, *Odas elementales* — 1954, *Nuevas odas elementales* — 1955, *Obras completas* — 1956, *Tercer libro de las odas* — 1957, *Estravagar o* — 1958, *Navegaciones y regresos* — 1959, *Cien sonetos de amor* — 1960, *Las piedras de Chile* — 1961 (td.), pa tudi sam pesnik je doživel novo preganjanje v domovini s strani novega reakcionarnega čilskega režima, ker je leta 1944 postal član Komunistične partije Čila, in moral emigrirati. V času blejskega kongresa PEN je bil emigrant, a ni izgubil vere, da bodo v Čilu zmagale zopet napredne sile delovnih množic, kar se je tudi zgodilo.

Danes je pesnik — nosilec Leninove nagrade (1953) in letošnje Nobelove nagrade — zopet diplomat in sicer čilski poslanik v Parizu, v tistem Parizu, kjer je v času španske državljanske vojne zvedel za smrt svojega prijatelja in velikega španskega pesnika Federica Garcie Lorca, ki so ga ubili Francovi fašisti.

MIHA KLINAR

Samo smrt

So samotna pokopališča
in grobovi, polni nemih kosti,
v srcu, ko odhaja skozi rov,
je temno, temno, temno,
kakor brodolom je odmiranje svoji notranjosti,
kakor da se utapljam v srcih
kakor da strmoglavljamo s kože duši na dno.

Trupla so,
noge iz hladnega lepkega kamna,
smrt biva v kosteh
kot čisti zvok,
prihajajoč iz marsikaterega zvona, iz marsikaterega groba,
kakor lajež brez psa,
naraščajoč z vlago solz ali dežja.

O sam sem gledal kdaj pa kdaj
krste in jadra
odjadrali z bledimi mrtveci, z ženami z mrtvimi kitami,
z lici belimi kot angeli,
z zamišljenimi, z notarji omoženimi deklicami
krste jadrajoče po vertikalni reki mrtvih,
po vijoličasti reki
z jadri, v dihu smrti razpetimi,
z nemim dihom smrti gnanimi.

S takim šumom prihaja smrt
kakor čevlji brez noge, obleka brez človeka,
prihaja in udarja s prstanom brez kamna in prsta,
prihaja in vpije brez ust, brez jezika, brez grla,
in vendar temno njeni koraki odmevajo
in njena obleka tihó kakor drevo šumi.

Ne vem zagotovo in morda le slutim,
da njena pesem barvo mokrih vijolic odseva,
vijolic, navajenih zemlje,
zakaj smrt ima zelen obraz
in zelen pogled
z jedko vlago vijoličnega lista
in njena barva je mrka, brezčutna kakor zima.

Toda smrt hodi po svetu, oblečena tudi kot metla,
ki pometa in išče pokojne po svetu,
smrt živi v metli;
to je jezik smrti, ki za mrtveci stika,
to je igla smrti, ki išče nit.

Smrt biva v posteljnikih,
v mehkih žimnicah, v črnih volnenih odejah,
živi zlekjena, potem nenadoma huščne,
huščne glas teman, ki napihne rjuhe
in postelje odjadrajo v črn pristan,
kjer stoji smrt in čaka v admiralski sukni.

(Sólo ia muerte, v prepesnitvi M. Klimarja.)

Pablo Neruda

Naraščajoči dan

Zvok poraja števila,
umrljiva števila in številke z blatom,
plesnive žarke in umazane bliske.
Zvok, ki narašča, kadar
noč prihaja samotna kakor mlada vdova,
kakor golobica, mak ali poljub,
in trosi svoje zvezde čudovite.

Zvok prečisti luč
in pretaplja samoglasnike;
kot cvetni listi se osipa jok,
veter iz zvokov se zaganja v val,
zablesti, v njem hlad in prožnost rib.

Vlažne ribe iz zvoka, počasne in nagle,
lokaste gmote zlata s kapljami na repu,
morski psi iz drhteče pene in lusk,
modrikasti lososi z zledenelimi očmi.

Kuhinjski pribor, ki pada, zelenjadni vozički,
zmečkani grozdi pod stiskalnico ječe,
gosli, polne vode, sveže detonacije,
poplavljeni motorji in sence iz prahu,
tovarne, poljubi,
klokotajoče steklenice,
grla,
okrog mene noč zveni,
dan, mesec, čas,
doni kot vreča, polna mokrih zvoncev,
preplašeni glasovi, krhki kakor sol.

Valovi morja, padci,
kremplji, koraki morja,
nagla plima razsekanih živali,
piski v hripavi megli
so glasniki nežno nežne zore,
ki se na puščobnem morju drami.

Duša, strmoglavljena iz sanj,
še vedno v krogu svojih črnih golobc,
drsi v zvenenje
še zastrta s krpami odsotnosti.

Dvajseta pesem

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.

Napisati recimo: »Noč je zvezdnata,
trepetlika zvezdnata, trepetlika daljav.«

Veter te noči, begunec pod nebom, pesmi mrmra.

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.
Ljubil sem jo in ljubila je ona mene kdaj pa kdaj.

V nočeh, sorodnih tej, sem jo jemal v naročje.
Poljuboval sem jo na prostem nešteto krat.

Ljubila me je, ljubezen sem ji večkrat vrnil.
Kako ne bi tako velikih oči imel rad.

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.
V vednosti, da je nema. Z občutkom, da je odšla.

O noč, ki stran ne gre, brez nje še manj.
Stih je rosa in pada na dušo, ki je nekaj trav.

Saj važno ni, če moja ljubezen ni njene roke zadržala.
Noč je trepetlika, brez nje sem sam.

Saj to je vse. Nekdo v daljavi poje. V daljini.
Izgubil sem jo in zadovoljstva ne poznam.

Kot da se ji bližam, predse gledam.
Išče srce jo, brez nje sem sam.

Stara, vedno ista noč oblači v belo sebi znana stebila.
Ljudje se spremenijo. Človeka ni včerajšnjega.

Pa saj ne ljubim je, a kako sem jo rad imel.
Da se njenega sluha dotakne, je vetra iskal moj glas.

Od drugega. Od drugega bo. Kot pred poljubljanjem mojim.
Vse njeno: besede, oči in krasni stas.

Pa saj ne ljubim je, zagotovo, in jo tudi ljubim.
Tako je ljubezen kratka in tako dolga pustinja pozab.

Ker v nočeh, sorodnih tej, sem jo jemal v naročje.
Izgubil sem jo in zadovoljstva ne poznam.

Najsi bo to bolečina zadnja zaradi nje
in ta pesem poslednja, za njo napisana.

(Veinte poemas de amor y una canción desesperada
1924)

Prevedel Valentin Cundrić

K zvokom se obrača duša
in praznuje naglo svoj združiteni obred,
preden strmoglavlji v svoje dno.
Lupine molka v modri motnosti
kot steklenice v mraku apoteke.
Molk, pokrit z lasni.
Molk, ki se zaganja na brezčnost rož
in v stroje, v jadra sanj v brezračnosti prostora,
v vlake iz brezdušnega jasmína in v rast in ladje,
pod tovorom iz senc in senčnikov upognjene.

Iz molka raste duša
v cvet trenutka in
se razlita v tišino dneva
in tone z obrazom k zemlji v zvenečo luč.

Robati čevlji, hišni pribor in živali,
val zagriženih petelinov, ki se razkropi,
ure tiktakajo kakor prazni želodci,
kolesa, ki se po rjasti progri vrte,
in bele straniščne školjke, ki kot enooki golobi
bude se z lesenimi očmi
in z grganjem izplakovalnih skodel skoro tako
kakor katarakti šume in bobne.

Glejte, kako močvirja dvigajo svoje veke
in kako vrata odklepajo rdečo ključavnico
in kako cvetni venec svoje oblike odstira.
In stvari, ki rastejo,
mostovi kakor postelje pod zaljubljenimi
pod težkimi natovorjenimi vlaki ječe,
noč je odprla svoj črni klavir
in iz belih tipk
je na svoj sodni stol skočil dan kakor konj.

Iz zvokov raste dan,
iz stopnjevanja in dostojanstva
in tudi iz zaves in odtrganih vijolic,
iz daljav, iz ravnega bega senc
in kapelj, padajočih nebu iz srca
kot kri neba.

(Pablo Neruda, Un día sobresale,
v prepesnitvi Mihe Klimarja)

Marko Hudnik

Pred odhodom

Zadnje ure pred odhodom sem prebil blizu železniške postaje. Mislim, da takrat še nisem nameraval odpotovati, oziroma nisem vedel, da nameravam: kar tako sem se potikal tam okoli. Na nekem vogalu se mi je pridružil S., sošolec iz gimnazije. Zdaj ima videz ostarelega filmskega igralca in lahkoživca, v resnici pa nikoli ni bil to ali kaj podobnega. Tudi poznejši pohod je bil poln srečanj z mladostjo, naletela sva še na sošolca M., in še na nekoga: to je bil V., ki je z univerze prestopil v bar in je tam tudi običal. Ko sva srečala V.-ja sem bil že malo omotičen, zdelo se mi je, da se ves svetovni prostor steka v konec tiste ulice, in tam je V., stara sablja. In ta V. me je poudarjeno melanholično pogledal, reči hočem, da je v melanholiji njegovega pogleda bilo nekaj pomenljivega. Ko da bi hotel reči sic transit gloria mundi ali kaj podobnega neumestnega, kar bi cikalo na nekdanja velika pričakovanja.

Z S.-om sva šla po svoje naprej. Iskala sva lokal, samo da ni jasno za kaj: za natakanje ali za odtakanje. Morda je bilo drugo ta hip bolj pereče. S. je vedel za nek primeren prostor v domu visokošolk. To naj bi bilo v tem času popolnoma zapuščeno velikansko poslopje z mnogimi celicami, se pravi kabinami. Kakšno presenečenje naju je čakalo: samo dve kabini, pred vsako vrsta čakajočih visokošolk. Ščebetanje in smeh. Seveda se nama je preveč mudilo, da bi se na karkoli ozirala, vdrla sva mimo vrste vsak v svojo kabino, jaz v levo, on v desno; in vsaki kabini je že čepela študentka, kolegice na prednjem hodniku pa so spričo najine naivnosti dobile množičen napad smeha. Kako sva mogla le pomisliti, da bi ena ali druga kabina bila lahko prazna? Zdaj bi lahko storila dvoje: lahko bi ostala tu pri študentkah, te so bile takoj pri volji, da naju sprejmejo medse, lahko bi pa tudi odšla naprej. V smehu čakajočih študentk je bilo čutili precej naklonjenosti do dveh ubogih odisejev; ni bilo čisto izključeno, da bova konec koncev še delovala v protekcije, da naju bojo spustile naprej, ne sicer ne začetek vrste, ampak nekam v sredo, torej medse. Tudi se mi je prej pretirano mudilo, sem zdaj postal ravnodušen. Morda se mi tudi prej niti ni tako mudilo, ampak sem to le hlinal iz pohlepa po avanturah, saj brez te nuje nikakor ne bi upal vdreti v dom visokošolk?

Tu so se torej najina pota ločila. Po S.-ovih grimasah sem sklepal, da bi se rad vključil v družbo, sam pa sem postal nekaj malodušen. Odšel sem brez posebnih ceremonij.

Naslednja postaja je bil bar, v katerem so točili modne pljače mladim levom. Tu si lahko naročil razne vrste originalnega konjaka in viskija, imeli pa so tudi preprosta žganja za starejše ljudi. Nikakor se nisem mogel odločiti, kaj bi pil. Točajki pri šanku sem rekel, da si bom pijačo zmešal sam, za začetek naj mi da le limono in sladkor, kaj bom prilili, bom povedal pozneje. Dolgo sem mešal zmes, da je postala penasta. Oddih v pitju mi je bil dobrodošel, pijača, ki sem jo v preteklih urah popil, se je počasi usedala. Zdaj mi je prišlo nenadoma do zavesti, da bom pravzaprav moral odpotovati, in to še ta večer; presenetljivo: to preprosto dejstvo sem imel vse do tega trenutka nekje v pozabi! Zdaj pa se bo že zaradi časovne stiske treba prav na hitro odločiti: žganje ali viski? Najprej sem se iz te dileme hotel izmazati, mrmral sem nekaj o krekovači, pa me točajka ni razumela, morda sploh ni vedela, kaj je to krekovača. Sicer pa se tako ali tako nisem nameraval izmazati s krekovačo, ampak s travarico; spričo hrumenja v lokal se nisem mogel zbrati in izreči pravega imena. Lokal je bil nabit z nemirnimi gosti, zunaj je začelo deževati, vedno novi so prihajali. Mislim sem TRAVARICA, govoril sem KLEKOVACA, točajka me ni razumela. Morda sploh ni poslušala mene, ampak nekega drugega gosta.

Neko novo skupino je odpravila, zdaj se je spet ozrla k meni. — Konjak, — sem rekel in mešal sladkor z limoninim sokom naprej. Samo oz. l sem se, pa mi je že nalila v kozarec nekaj kapljic nečesa; zasumil sem, da je to najdražja vrsta francoskega konjaka.

— Samo toliko? — sem vprašal.

— Seveda, — mi je odvrnila. V tem SEVEDA je bil zaobsežen nekakšen poduk: zdaj boš vedel, kaj je to pravi konjak in kako se postreže; pa tudi koliko stane.

— Jaz sem seveda hotel navadni domači konjak, — sem zamomljajal. Nekaj časa je kazalo, da ne ve, kaj naj stori. V mislih sem preštel kovance, kar sem jih imel po žepih. Poskusil sem presoditi, koliko bo stal ta konjak. Nisem imel dovolj.

— Mislim sem, da bom dobil navadni konjak, — sem vztrajal. Zdaj je mirno postavila kozarec vstran in mi nalila novega. Ze po količini — bilo je običajnih pol deci — sem spoznal, da je to tisto, kar hočem. Po okusu in po ceni. Seveda so se mi potihem malce pocedile sline za tistim pravim konjakom; sicer pa, poduhal sem ga, točajka je pustila steklenico nekaj časa odprto, kakor od pijanosti sem se malce

Sebe preseči

Otrok, ki hoče sadež doseči.
Preseči lasten doseg.
Sebe preseči.

Ikarju so odpovedala krila,
ko je hotel sebe preseči.
Človek — pes na verigi planeta.
Ustvarjen ves po njegovi meri.

Sebe preseči.
Preseči lasten doseg.
Sad na Rimski cesti doseči.

Njim pa niso odpovedala krila.
Sli so do zadnje meje človeškega.

Do zadnje meje?
Vsak človekov korak je bil tak.
Kamen v šapi pitekantropa.
Ogenj v varstvu vestalk.
Leonardove fantazmagorije.
Lilienthalov padec.
Wrightov polet.
Gagarinov skok.
Zmeraj čez mejo človeškega.

Naloga izpolnjena.
Na delovnih mestih,
pred tastaturo.
Dobrovoljski, Volkov, Pacajev.
Mehak pristanek.
Niso jim odpovedala krila.

Smisel življenja: sebe preseči.
Po še nedoseženem seči.
V velikem, malem.
Enkrat na tisoč let,
vsak dan nešteto krat —
sebe preseči.

1. jul. 1971.

Podoba

Podobo gledam. Petnajst let.
Kraj grma vrtin si sedela.
V obleki rožni, sama cvet.
Let osemnajst tedaj si štela.

Podobo gledam ves prevzet.
Poletja jasnega sinjina.
Ves rožnat in svetel je svet.
Kako živo veselje je spominal

Milina mlada v teh očeh,
prezaupljivih, polnih vere.
Nevedna še, da to je greh,
poznala nisi svetu mere.

Cebele znašale so med.
Pod rožno bluzo brstje cvelo.
Skopnel je v srcu mojem led,
ga čustvo žlahtno je prevzelo.

Mar res prešlo je petnajst let,
vmes taborišča, smrti vrsta,
ponižanj, udarcev roj nešteti?
Ti si ostala čista, čvrsta...

Pa steče spet naj petnajst let,
oh grmu vrtin boš sedela.
Ceprav se že osul bo cvet,
zaupno boš s podobe v svet strmela.
(1955)

opotekel in se sklonil nad grlo; pri tej reči je tako ali tako poglavitno vonj. Alkohol je tu in tam.

Zmešal sem si torej pijačo in popil. Pri vratih sem opazil inženirja K., ki je starejši možakar z rdečim obrazom in popolnoma belimi lasmi. Vedel sem, da gre tudi on na vlak, pravzaprav bi lahko šla skupaj. Vendar mi je nekaj prišepnilo, da je bolj dostojno, če gre vsak zase. — Tudi po njegovem obnašanju sem takoj videl, da ne bi bilo na mestu, če bi se mu pridružil. Seveda, zmerom sva si bila zopra, zmerom sva si tudi to tajila, in zdi se, da je v vsakem primeru bolje oditi v družbi, kakor pa sam. Pa vendar...

Nalašč sem se zagledal v neko točko nad šankom, da bi mi ga ne bilo treba pozdraviti. Videl sem, da bo naročil le malenkost in da bo takoj nato odšel. S., L. in V. so bili nekje daleč, tu je bil na razpolago le inženir K., ki bo odšel pri desnem izhodu, medtem ko se bom jaz odpravil ven pri levem. To sem pozabil omeniti, povedati bi bil moral že od vsega začetka: lokal je imel dva izhoda.

Cvetko Zagorski

Ženske pesmi

TIHO

Tiho
po prstih
prišel si.

Komaj
si dotaknil
se lie in belega čela
in že si spet
tih
po prstih
odšel.

Za teboj
se razpuhtela
je sled,
bela
ovčica na nebu.

Samo srce
zanjo še ve.

TI SI

Ti si vroča skala,
ki iz morja strli.
Sonce jo ogreva,
da žari.
Jaz sem morje hladno,
okrog skale valovi,
pljuska vanjo
in jo boža,
prsi ji hladi.

Pride noč,
skalo
hlad prevzame.
Morje
skalo
objame,
upokoji se
in zaspi.

ČAKAM

Čakam
in vem,
da ne pričakam.
Drevje se bo obletelo,
lastovke odletele,
steze bo zamelo
in jaz bom čakala,
ne pričakala.

Ko drevje ozeleni
in lastovke spet prilete
in se steze odpro,
me bodo našle prav tako:
čakala bom.

NOCOJ

Nocoj
sem sanjala o tebi:
prisedel si k meni na klop,
kjer sem te čakala.
da te nikdar ne pričakam.
Govoril si mi besede,
ki mi jih ni nihče še nikoli
ali pa sem jih le jaz poslušala
kakor še nisem nobenih nikoli
in sem tiho jokala,
ker te ne bom več čakala,
četudi ne pričakala.

IGRAJ SE

Igraj se, otrok!
Odšel je očka,
več ga ne bo.
Sonce in trata,
rdeča žoga in sinje nebo,
skozi peščice pezel polzi
Meni čas skozi prste polzi,
z belimi nitmi mi zaljša lase,
prsi mi boža z mrzlo dlanjo
Odšel je očka,
več ga ne bo.

Igraj se, otrok!

(1967)

Benjamin Gracer

Pesmi iz podzemlja

*Ko te prebode bolečina,
prisluhneš podzemlju
z veselo masko KLOVNA...*

NA OBISKU

*Ko sem zadnjič odšel k hudiču
(To se vsakemu kdaj pripeti)
so vrage v zboru tožili,
da se v podzemlju dogajajo
hude reči*

*Majhni prostori
Stare peči —
in velika dobava grehote
menda že ogenj duši*

*Zato je kralj vseh hudičev
parlamentu predložil
peklenski načrt:*

*Tako zdaj osebno
že dolgo po svetu potuje
kot čeden gospod
in ljudem govori
o stvarih, ki jih ni
o časih, ki bodo in so bili —
in kolikor manj ga razumemo
toliko bolj govori
s slapovi besed
nam besedo in misel votli...
in vsak dan bolj upa,
da svet zapekli...*

BASEN

*Igrajmo volčiči
volčji otročiči*

Igrajmo se:

*gobec ob gobec
z gobcem za gobec,
da zavohiš kri —
kri, ki vzkipi...*

in tulimo

tulimo

tulimo

klic k razdejanju

nas naelektri

(Najslajše je duh ločiti od snovi):

Daviš

udaviš

izdaviš:

ena, dva, tri —

danes jaz — jutri ti

(V igri tudi močnejšim spodleti)

Igrajmo volčiči

volčji otročiči

Igrajmo se:

Zemlja molči

kakor zakleta

s skrivnostjo spi

in tulimo

tulimo

tulimo

morda jo zbudimo

morda ji odpremo oči

(Njen ogenj je kri

naša slepa kri...)

Čas pa zori

in ločiti bo treba

človeka — od zveri

VOZNA

Naj povem:

mrhovinarji imajo svoj dan

in rekel sem

ljuba, sleci se

Rotil sem jo:

žena (neporočena) vlezl se —

v avto za avto

v pisarni za kruh

Telo je truplo

in truplo je telo

(dušo izbruhaš na prehodu za pešce)

Ampak sin ima sanje v očeh

mehke in bele kot sneg

in za praznike je toliko nesreč —

toliko težkih prometnih nesreč,

da smo ostali doma...

LJUBEZEN

Srečaš kobilo

(Vrag ve kdaj si že preštudiral

njeno anatomijo)

Med otipljivimi stvarmi

so vedno neke podobnosti

Vse zavisi od okusa

fantazije

asociacij

in predvsem

od domišlenih kombinacij

Potem je tako preprosto

najti pot

do živih vulkanskih področij

(O, kakšna predanost mesa

za en sam preblisk v zavesti: da si) —

in izpolnjena je:

poslednja volja

tvojega dne...

IZKUSTVO

KOL

S kolom

Na kol

Ob kolu

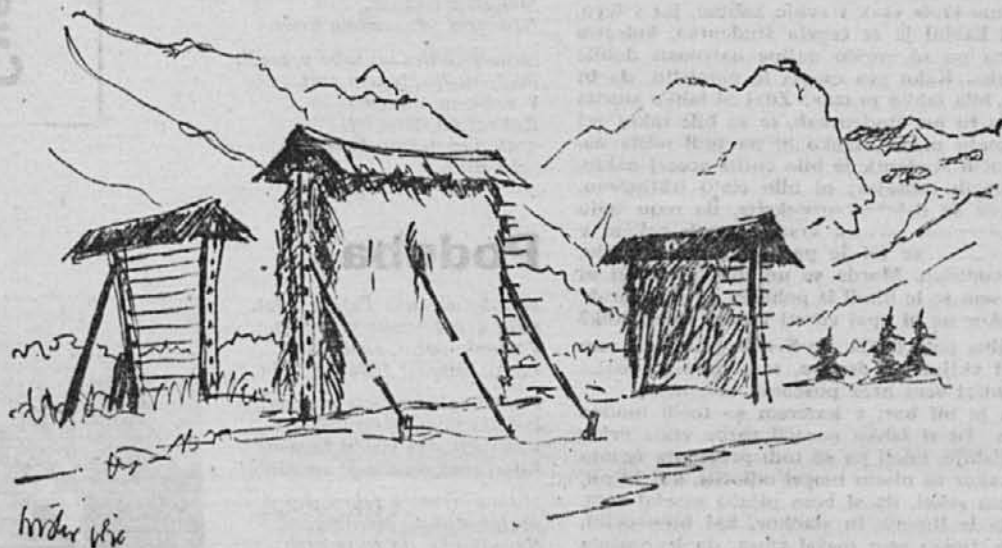
Za kol

Od kola do stroja — naprej paradiž?

V zemljo gre človek

V zemljo gre kol

in na grobu je: KRIZ

Andrej Kokot

Tako čudno je

*Moje razburkano telo
se je umirilo.*

Svet mojih spoznanj

se je podrl,

njegove škrbine

prerašča mah zelenega časa.

O, tako čudno je,

kot da se v tem

ubogem telesu nič ni dogodilo.

Zelena modrost

pač ne zaznava mojega utripa,

čeprav raste na gredi

mojih spoznanj

in pije sok njene grude.

Res, čudno je

nihče se ne zmeni za moje občutke;

vseeno jim je,

če v sebi slutim jesen.

Čas ima pač svoja obdobja.

Zdaj se razoveta pomlad!

Upor

V mojih mislih

je upor

v mojem srcu

je upor

v mojih udih

je upor

v moji krvi

je upor

moje življenje

je upor

vse v meni

je upor

še moja smrt

je upor

Ste že pomislili

zakaj?

ne tega še niste

ker bi sicer

vedeli

da sem med vam:

Greh in groza

*Celjust
groze je zarezgetala
življenju v obraz.
Strah duše
se ji je ponižno umaknil
v kot
in se ozrl v križani obraz.*

*Ni ga prosil
za pomoč.
Pri njem je iskal prevaro
in tako našel iskano zavetje.*

*Umril je grešnik.
Greh in groza
sta ostala v prostoru
pričakanja novih dejanj.*

Večer

*Lepe so zvezde.
In je prav,
da ne poznam
njihove skrivnosti
in je prav,
da ne vem za njihove poti
in je prav,
da mislim,
da žarijo samo zame.*

Pozabljene rime (I)

1946-1948

KAKOR VETER V VEJAH PLAH

Kakor veter v vejah plah
s pesmijo te čakam, draga.
S pesmijo te čakam, draga,
kakor veter plah.

Kakor veter v vejah plah
v srcu poje hrepenenje.
V srcu poje hrepenenje
kakor veter plah.

Kakor veter v vejah plah
brez besed stojim pred tabo.
Brez besed stojim pred tabo
kakor veter plah.

Kdor je kakor veter plah
sam bo taval po cestah.
Sam bo taval po cestah,
kakor veter plah.

(Opatje selo, 1946)

POMLADNI NEMIR

Na nebu zvezde.
Južnih vetrov dih, kot da nekdo
— nekdo, ki mi je ljub —
pobožal nežno bi z dlanjo
ves svet.

Toplo je srcu.
V njem nemir pomladni
je zadržel
in kot pojoč gejzir
privrel iz globočin
v večer.

Zaklenjen v mraz samote
sem vse predolgo bil.
Zdaj šel bom,
šel na pot
z ljudmi, ki kakor jaz
zgubili so v viharju
svoj obraz.

Morda je tudi vanje
dahnila pomlad
in morajo
na pot.

(Opatje selo, 1946)

BISER

Reka, ki teče med griči
v zlato naročje pristana.

Prva zvezda na nebu,
v mraku zelenem prižgana.

Morje z obzorjem je školjka.
V srcu skrit biser Pirana.

(Portorož, 1947)

TVOJI KORAKI

Tvoji koraki na cesti.
Veter zapleta me v sanje.
Zlato razpel se je mrak
med razcvetele kostanje.

Rad bi, rad za teboj,
rahlo čez pas te objel
in kakor zarjo večer
med zvezde
s seboj bi te vzal.

(Kozana, 1947)

RAD BI TI REKEL

Rad bi ti rekel:
deklica moja!
Ali ne vem, če ti smem.

Rad bi ti rekel:
dušica moja!
Ali ne vem, če ti smem.

Rad bi ti rekel:
zvezdica moja!
Ali ne vem, če ti smem.

Rad bi ti rekel:
ljubica moja.
Ali ne vem, če ti smem.

In ko bi ti rekel,
kdo ve, če res moja
bila bi potem.

(Kozana, 1946)

LJUBEZEN

Ko srečal sem te prvokrat,
mi reklo je srce: tako
na pomlad rože se odpro.

Ko srečal sem te prvokrat,
mi reklo je srce: tako
se mlade sanje razcveto.

In že v vonj rož sem bil ujet
in že sem v sanje bil ujet
in že si ti bila mi svet.

In vedel sem, da mi s teboj
se v srcu razcveti tvoj cvet
in da življenje vse bom tvoj,
če tvoj poet.

(Bovjana, 1947)

CIPRESE

Cez sinje obzorje nad morjem
mrak spušča škrlatne zavese.

Na obali ciprese-zaklete princeze
hrepenijo, da kdo jih odčara.

Pravljica stara! Da sem junak,
princeze ne odčaram.

Saj ko zvečera se, med temne ciprese
najin zgubi se korak.

(Trst, 1946)

PESEM

Dva oblaka-dva galeba
čez nebo sta pridrsela.
V mojem srcu je ljubezen
v pesem zazvenela.

Tam v daljavi tone sonce,
v morju pušča zlato sled.
Tiha sanja roma k tebi
skoz samotni drevored.

V drevoredu veje-roke
proti zvezdam grabijo.
Iz daljav me tvoje misli
k tebi, draga, vabijo.

(Trst, 1946)

SENCA V SRCU

Nabirala sva češnje, se smejala
oblakom, ki od morja so hiteli
kot čreda s paše, ki se v stajo vrača...
Preveč je sreče v tvojem smehu zame.

V objemu sva se nežnostim predala,
oblaki so kot majski cvet vzcveteli...
Kot da ljubezni večne sva igrača,
zapredena bila sva v svet omam.

Sedela sva pod češnjo in molčala.
Ko Trst zagorel je v večerni luči,
si plaha v najin molk zašepetala:

Naš Trst in morje... Jaz sem te pogledal
in tvoj pogled mi je prav vse povedal,
da ista misel naju v srcu muči.

(Boršt pri Trstu, 1946)

BURJA

Burja ostro brusi morje
kot brusilec stekla.

Nem in sam strmim v obzorje.

V zmoti si mi zadnjič rekla,
naj mi burja na obali
spili vso trdoto skorje,
ko se pomirim ko morje,
mislil bodo ko kristali.

Kaj bi, draga, zdaj s kristali?
Bolje, da je misel skala,
trda skala kot obala,
kjer razbijajo se vali.

(Devin, 1946)

NA VSEH SVOJIH CESTAH

Na vseh svojih cestah žejen
sem ljubezni in pravice.
Svet umrl je brezmejen,
le iz zemlje-mučenice
čujem v svojem srcu klice,
z njo preklinjam svet krivice.

V morju sebe sem uzrl,
ves sem žil se s sinjo vodo,
se z valovi v skalah trl,
besno glodal sem ohlodo,
kjer je v burji zakričalo:

Slast je borba za svobodo!

(Sesljan, 1946)

TIHA PESEM

Zdaj v samotni mislim nate.
Morje je oblila zarja
in srce se pogovarja
s tabo, deklica najdražja,
poje ti v daljavo zlate
nežno, tiho pesem zate.

Ko pred hišo boš sedela
in te strah bo same,
iz daljav bo zadržetela,
v tvojem srcu bo zapela
moja pesem... Misli name
in pozabljen trud bo dela,
sladek bo počitek v mraku.

Ko se zarja bo razpela,
pošlji svoj poljub oblaku,
da ponese ga vojaku,
fantu, ki te v sanjah čaka.

(Opatje selo, 1946)

BOŠ SLA Z MENOJ

Boš šla z menoj, ko zacveto narcise,
narcise bele sred pomladnih trav,
da v njihovi omami razžari se
v neugasni plamen najina ljubav.

Samo tvoj plamen mi s srca očisti
življenje žalostno, ki me tesni.
Potem bom čist kot nežni cvetni listi
ves srečen te poljubljal na oči.

O te oči! Strmel bi večno vanje,
da v njih bi našel bol ali radost,
življenje novo ali samo sanje
varljive in minljive kot mladost.

Kakor mladost, ki se mi med viharji
prezgodaj je sesula v sivi prah.
Iz sivega prahu me preustvari,
da s pesmijo bom hodil po cestah.

Ne pusti, da ugasne hrepenenje,
ljubezni žar, ki z njim si nehoti
prežarila že mrtvi sen v življenje
in v tiho pesem vzdramila srce.

(Jesenice, 1948)

SONET

Nebo nad nama, sonce in pomlad.
O, ni mi, ni mi še mladost umyia!
Ti vrata mi v življenje si odprla,
prikradla se v srce kot žarek zlat.

Tako mi je, kot da sem soncu brat,
zavriskal bi na glas, iz vsega grla.

A ti si plaho vame se začrla
in me vprašala, če imam te rad.

O rad, o rad, sem nežno dahnil vate
in dolgo te poljubljal na oči,
bolj sinje kot spominčice, ki zate
sem v šopek jih nabral, da bi
še dolgo mislila na me, na trate,
potok, ki zdaj v noč ves sam šumi.

(Ješenice, 1943)

ČE TI SI STRUNA

Če ti si struna drobna in jaz ok,
predaj se mojemu dotiku vdano
in pusti, da iz tebe zvabim zvok
in v spev srca prelijem ga ubrano.

Vse, kar je v meni, tebi naj izpovem;
mladost ubito, strlo v ruševin,
oživi, draga, da v objemu tvojem
srce pozabi mrtvih dni spomine.

Morda tedaj bi mi iz srca privrela
še neizpeta pesem belih brez,
samotnih polj, zasanih stieza,
vijočih se med sanjami srca,

med sanjami, kjer tvoja roka bela
ljubezen bi prižgala v svetel kres.

(Opatje selo, 1946)

MAJSKA PESEM

Nocoj mi je tvoja dlan
snela minulost s srca.
V zarjo razcveta se dan,
rdeč kakor vrtnica.
Kot rosa je kanila vanj
prva zvezda z neba.

Ni ga odtrgal večer,
ni ga odtrgala noč.
V mojem srcu drhti
bohotno se razcvetajoč.

Bohotno se razcvetajoč
kot prvi vrtnični cvet.
V moji duši se je razpel
čez sivi svet.

Zame ni več nemoči.
Jaz postajam cvet,
rdeči vrtnični cvet,
obsut z roso noči,
z daljnimi čistimi zvezdami
kakor tvoje oči.

(Kozana, 1946)

valpurgina noč I.

1
zapis mojega telesa
je zabrisan
mnogo prstov je otipavalo
surove žlebičke z odmrlim pomenom
vendar to mirovanje:
pod kamnitima tablama
vendar ta razgibanost:
kukati iz cvetnih venčnih listov
sem povelčan
ali samo povelčujem
zapis povelčuje
in postaja meso
ali telo povelčuje
in umira v zamišljeni zapis

2
telesa ni treba preživeti
ker se preživelo rodi
in ga ni treba pokvečiti
ker se povečeno rodi
in ga ni treba onesrečiti
ker se onesrečeno rodi
in ga ni treba zapisati
ker je samo po sebi zapis
in mu ni treba ponuditi zglavja smrti
ker odstopi od usodnosti reči
ker odstopi od usodnosti reči
v izgubljen in otekel krik
čas strmoigliavi slednjo goro
in prežveči slednji blišč

3
kdo se vrtoglavo žoga
s podkvijo mojega telesa
o kako sovražim
svojo srpasto obliko
o kako sovražim
to rezilo ta ročaj
in pot ki se ovija
okoli prsta
meso je mrzlo brezbržno
obrasle bodalo
goloroke besede si ga
podajajo molče
besede ki so brezbržne
obrasle pojoči bič

4
do uhljev v telesu
vse življenje stojiš
in vztrajaš v krvi
kleče in na komolcih
obešen na jezic
se pridružiš vetrovim samcem
globoko v mesu
so zrna nekaljiva
kdor se je zavlekel vate
se bo še izvlekel
ti pa ne boš našel vrat
iz sebe
zazidale so jih znojne kaplje
čujecih zvezd

5
na tej kupoli čakaš
pomen in konec
čakaš vrhunec
nove hlimbe
ne gre ti od rok
ne gre ti do rok
in izklešeš glas
s cepetanjem nog
in izklešeš krik
z udarcem telesa
ob večerajšnji dan
ob jutrišnji dan
in razbiješ pomen
ki se ti vsiljuje

6
nekaj glas ljudski
nekaj kačji žvižg
nekaj dobri pastir
nekaj kačji varuh
nekaj zanesljivi podložnik
nekaj rja ukazov
nekaj kocka s kožo zvezde
nekaj sonce v pasji koži
zvezde morajo verjeti
da je nebo hoteno
sonce in luna verjameta
svojim besedam
človek pa preobleče barvo
pred pragom kruha

7
nadaljevanje smrtnega strahu sledi
po utrjenih pričakovanjih
mimohod plodnosti
se spreminja v spomin
ozvezdje moža in žene
se zavrti
ozvezdje matere in otroka
se zavrti
ozvezdje kruha in vina
se izlakotni
in plesen prekrije
ozvezdje časa in kraja
v kepi udov in čutov
zadnji mehurčki splahne

8
izguba je edini
odgovarjajoči način
potegneš vrv mesa
in nastane tema
potegneš vrv mesa
iz teme vzide nov svet
človekolom
življenjalom
besedolom
polom
nov svet je slučajnost
še bolj kot telo
v kožah starega sveta
sijajno sebe odigraš

9
jahalne škornje
čutiš v bokih
skočiš skoz ikono
z gorečim skeletom
zlato tele
meketa v bližini
vreča zlata in teles
pokajo po živih
spominjaj se življenja
in smeti misli po žepih
obračaš žepe
od rta do rta
dve tuji kosti
čutiš v boke zadržte

10
groblja rok oksidira
v zraku besed
prvi pogled
poglobi vtise
nekaj na hitro roko
pojasnjuje grozljivost
iz groblje nog
se kadijo sveče
zatočišče je brez vrednosti
telo ni pribežališče
telo ni pribežališče
in ga tudi ne najde
ne najde pribežališča in ne najde
telesa ali razlogov za to

valpurgina noč II.

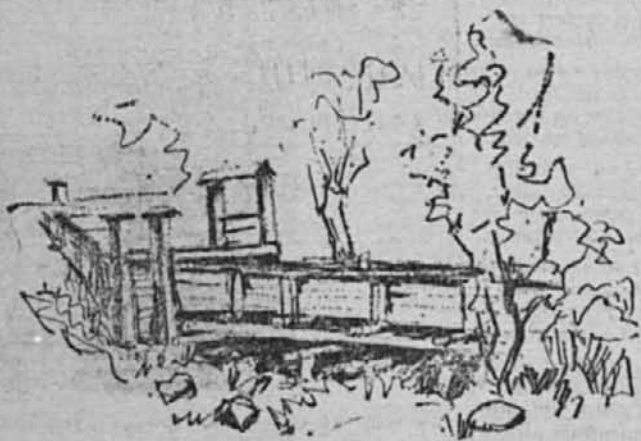
1
razglašen dež
izpod tvojih prstov
razglašen zmnožek
tvojih čipkastih čutov
izpod šablone mesa
med mržnjami duše
čeprav
svet je sluzasta kocka ledu
stopnica v postaranost
podprta z eno samo tvojo mislijo
(čeprav razglašen dež
izpod prstov tvojih
čeprav)
paseš pleme besed

2
ptice o ptice na leteči
preprogi tvoje vere

velika je njihova modrost
velika: neomejena
ker ni bila izgubljena
ker je ki je
čeprav
č- je mrtvašnica
pet besed za uteho
in trnati mrlič
(četudi ptice o ptice
na leteči preprogi tvoje vere
četudi)
besede dihajo vate

3
tvoja beseda je vedno bolj bela
njena lupina trša iz dneva v dan
vedno bolj bela
vedno bolj izlizana
o njena trajnost: trajanje njeno
spoštujmo neodgovorni
čeprav
tako izperemo življenje iz sebe
v dvorcu grenke besede
pod koleni žal besede
(četudi tvoja beseda je vedno bolj bela
njena lupina trša iz dneva v dan
četudi)
se nateče živa rja

4
skoz okno pridi: skoz vrata
leta plava miš
slišim: škripeljejo njeni sklepi:
škripetajo njeni zobje
in vidim: odbija se
od stropa in dna moje stvari
čeprav
zveni pločevina moje kože
zvonijo kraguljčki mojih sklepov
po grbi iskrene sobe
(četudi moraš skozi okno priti
skoz vrata leta plava miš
četudi)
dan je ravnodušen

5
 kri ima svojo pisavo
 kri ima svoje pero
 ima svojo točnost
 in svoje neobrbljene odločitve
 je vdova po križani vodi
 in sirota po vseh umrlih
 četudi
 smo se s slavo ogrozili
 smo precejali jok iz dneva v dan
 iz čaše v čašo
 (četudi kri ima svojo pisavo
 kri ima svoje pero
 četudi)
 smo precejali ujmo vsega živega

6
 svet je podboj praznine
 eden od tečajev začetka
 svet je celo izgubljenost
 in nenasitnost mučnih stanj
 in rzsutost po vzrokih in namenih
 celo premikanje po zaporednicah
 čeprav
 bi radi migotali v svetu
 ponavljamo se vedno tiše
 in čas prihaja da se zatajimo
 (četudi svet je podboj praznine
 eden od tečajev začetka
 četudi)
 in čas je napočil da se potulimo

7
 ko se telo odseli
 marsikaj pusti
 mulje razpotja duši
 razpara in draži oči
 in trta nemirike zasajena v grč
 se klanja selilcem
 čeprav
 se uklanjam grmenju čutov
 se unikam bliskanju dneva
 gledam v nevihto
 (četudi ko se telo odseli
 marsikaj pusti
 četudi)
 gledam v vesoljni potop glasov

8
 gladina telesa se zniža
 tebe polna menepolna
 in se bo videlo kaj je na dnu
 kaj je na dnu zmrznjenega sesirjenega
 kaj je tvojega kaj mojega
 kaj prepozna prezgodnjega
 čeprav
 za mirnost je treba poguma
 za občutje je treba sledov
 in smrt prenese dvom
 (četudi gladina telesa se zniža
 tebesita menesita
 četudi)
 je rojstvo ponesrečena izvidnica

9
 siromaštvo je kaj slaba prst
 če hočeš postati presit
 oblečeš se v luno
 v njeno čakanje v njeno muko
 zagozdiš se v znorelo zemljo
 čeprav
 bo beseda zadnji otok
 bo glas in krik bo zadnja čer
 je prihodnost vsa še nepregledna
 (četudi sovrašтво je kaj slaba pot
 če hočeš postati presit
 četudi)
 hočeš izruvati sopotnika iz vratu

10
 ne more vsakdo prenesti
 bobnenja zvezd
 tega suhega znamenja
 ne moreš vsrkati skozi pore
 poraženega sluha
 preprosto ne moreš
 čeprav
 si varal pa si tudi varoval
 ubijal si pa tudi reševal
 besede ki so svet rodile
 (četudi ne more vsakdo prenesti
 bobnenja zvezd
 četudi)
 izruvaš budnega prijatelja iz vratu

valpurgina noč III.

1
 ljubiti se smeja al ne
 na zadnji dan petdnevnic
 to je ljubezen dveh žepov
 ki jih valpurgin bič napolni
 ta ljubezen tudi zvrtniči
 ta ljubezen tudi zmelje
 čez trebuh poltja se spusti
 in k zadnjemu gnilemu stebelu se skloni
 v ustne jeseni se vsesa
 kakor živo apno
 spol dviga glavo
 za novo bogoslužje

2
 čez en mesec al pa dva
 se telo natiktaka
 se telo nazvoni
 in ne mara za poldne
 se telo nagrmi
 in se hoče zjasniti
 se telo nabliska
 in oblake črvi požro
 se telo nagovori
 in besede po pasje zakoplje
 se telo izvotli
 in poslovi od vsebine

3
 oj v glažka dva oj v glažka dva
 natočiš mezgo svojega mesa
 kdo jo bo prvi pil
 to se praša to se praša
 čez kopno tvojega obraza
 prhutne mrtva ptica
 čez morje tvojega obraza
 pljusne mrtva riba
 nad nagrobnik tvojih ust
 se skloni mrtvi potnik
 med vejami obraza tvojega
 se slednja zvezda izgubi

4
 s to rdečo krvjo
 poškropiš vse vezi
 rastline zaležejo zarod
 in pomolijo ramena skozte
 ribe se namnožijo
 in cepetajo po plimi oči
 veter vstane od mrtvih
 in moči suhe ptice
 zapletli gora naoljenih
 te potopijo
 drobci tvojega mesa
 e priležejo zobem

5
 čelnič je že narejen
 in piava okoli tvojih čutov
 ti si njegovo najljubše telo
 in ima nad tabo posebno veselje
 piava iz stare modrosti
 v tvoj življenjski post
 izide iz vratu ali iz stegna
 tvoje zasidrane sence
 roka ki se spusti na zapah
 se v hipu posuši
 noga ki pozabi svoje telo
 se od telesa za neskončnost oddalji

6
 naj le rase naj le rase
 sikanje grozot
 naj le maha naj le maha
 s sivo preluknjano ruto
 naj te zadrge zadrge
 s ščetinastim šalom
 naj se ponavlja ponavlja
 našobljeni vzlet doneče ptice
 odtišni odtišni na pismo mesa
 ustnice trnaste duše
 in kar si boš vroče želel
 bo privajenost nase

7
 kaj mi je nič mi ni
 zasegal sem vsega
 nekaj tvojega sem imel v načrtu
 da razrušim
 nekaj tvojega sem namurava!
 razlomiti razcefrati
 nekaj tvojega bi bil zelo rad
 poobedoval
 nekaj tvojega bi bil neskončno rad
 kot kralj posedoval
 vendar noga ni roka
 ne more dvigniti noža

8
 živio ta svet
 čisto smo nori nanj
 nebo razdeljeno na polmesce
 se celi v vdanosti
 čas razdeljen na ranjene jezike
 izliže svojo kri
 samo čudni porogljivci
 nas lahko izzivajo
 samo dražljivi norčki
 nas zaničujejo
 kopno je prihod morja
 morje je rana kopnega

9
 le nesi nesi pisemce
 to slinasto krpico
 lopate spodkopavajo nebo
 in tvoje ude
 in gora nagačena
 se strese kot v mori
 vso naravo s sabo prepojiš
 in presoliš
 besede so pošasti
 v povestih tvojih potovanj
 potrkajo se hehetajo
 spet ulovijo nož

10
 kako je sladka
 reka mesa in duha
 za to strugo
 je kakor ukrojena
 za ta svet
 je dovolj obrzdana
 le kdo jo napeljuje
 na svoj mlin
 saj res: kdo me napeljuje
 na svoje telo
 ko bi vedel to
 bi začel teči nazaj

Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala pesniško zbirko z naslovom Karantanske, koroškega pesnika in sodelavca LISTOV Valentina POLANŠKA

Ujetnika

*Kaj je junaštvo, hrabrost,
kaj je bojazen, strah?
Naj kar Zigon pove vam,
ki bil je vedno plahl.*

Slo je proti jutru. Noč je bila mrzla, a boj še ni bil končan. Toda postojanka v gradu je bila toliko kot zlomljena. Grad z zidovjem je bil sicer odlična trdnjava, a tokrat se tam niso mogli obdržati niti Nemci. Partizani so si pomagali tudi s topovi.

Počilo je le še tu in tam. Brigada je nato pognala v beg še zadnje fašiste.

Na zasneženem grajskem vrtu sta se znašla še nedorasli kurir Piko in okrogli kuhar, že prijetni Zigon, ponos brigadne komore. Iskala sta tovariše, ne da bi prav natančno vedela, kaj se je bilo zgodilo. Oba sta bila najraje pri komori, in to posebno takrat, ko je pokalo. Jurišanje jima ni bilo v krvi in sta ga rade volje prepuščala vročekrynežem.

Streljanje se je oddaljevalo, onadva pa sta se sklonjena bližala grajskemu vrtu. Piko je hodil spredaj in se obnašal po vojaških predpisih, čeprav ni bilo za to nobenega neposrednega razloga.

Nenadoma je kot ukopan obstal.

»Ali ga vidiš?« Z roko je kazal nekam naprej. »Velikan. Zigon je bil z vso težo že na tleh. Potem je dahnil:

Blizu okna.«

»Užgi. Jaz slabo vidim.«

Piko je bil tudi že na tleh, vendar si je še vedno upal gledati profil velikana.

»Saj je velik kot sloan. Le pomeri še ti,« je hrabil Zigona. Toda čakal ga ni. Stisnil je puško k ramenu in proti velikanu pod oknom spustil odsekan strel.

Toda velika postava se ni ganila.

»Čudno, da ga naši bombaši niso potolkli.«

Zdaj se je zbral še stari, pomeril, nekam v zrak in užgal. Takoj po tem dejanju mu je zrasla korajža in se je pohvalil:

»Zadet je. Si videl, kako se je zamajal. Skočil k njemu, ti si urnejših nog.«

A Piko je ugovarjal v vojaškem žargonu.

»Si nor. Kaj pa, če se je le potajil? Kaj, če ni sam... Veš kaj raje ga obkoliva.«

Predlog se Zigonu ni zdel neumen.

Za vsak primer sta še enkrat užgala in se odlepila od tal. Velikanu sta se taktično povsem pravilno bližala z dveh strani. A kdo naj bi bil v tej tesnobi vzbujajoči temi sam? Pri večjem grmu sta se spet sešla. Združila ju je roka previdnosti in privlačili so ju isti nagibi.

Zigon je zašepetal:

»Čuden patron. Nič se ne premakne. Nič se ne boji.«

»Moram priznati, korajžen je kot sam hušč.«

»Ta gotovo pričakuje kakšnega komandanta. E, nič ne bo. Tu sva midva!«

Piko in Zigon sta dolgo stala na miru in opazovala predse.

Nič.

Tudi velikan se ni ganil in je stal nepremično.

»Veš kaj, Zigon. Sam je, sicer bi naju že napadel. Zakličl mu, naj odloži orožje in se preda. Ti imaš globok glas, ki človeka pripravi v strah.«

Ni neumno. Toda, Piko, zavpij raje ti. Saj bi rad, a sem nekam prehlajen, hripav. No, le daj.«

Da bi dokazal svojo pripravljenost je stari spustil v temo še en strel. Tako je kanil velikana omehčati.

A nenadoma, da se je Zigon zdrznil, je Piko zavpil v tih zimski vrt:

»Ti tam! Odvrzi orožje in roke kvišku!«

Velikan se ni zganil. Piko je zavpil še enkrat, nič.

»Ta nekaj namerava,« modruje stari, izkušeni Zigon.

»Verjetno. Zato mora biti najin. Živ. Kdo ve, zakaj so ga pustili tu?« je ves v ognju Piko.

Po mehikem snegu sta se tihotapila daleč naokrog in se končno približala zatemnelomu gradu. Zigonu je tesno, saj je to obkoljevanje nadvse tvegano. A Piko je zaradi starejše družične bolj korajžen.

»Ta fašist mora biti najin. To bo gledal komandant, ko ga bova pripeljala,« je užival že ob misli na dragocen plen.

»Stoj,« je nenadoma siknil Piko. »Fašist je dvignil puško. Pritisnil«

Oba sta bila v hipu na tleh in sta spet ustrelila.

Velikan se tudi zdaj ni premaknil. Le roki je spustil ob telo.

»Obkoljujva ga,« poveljujeta drug drugemu.

Zdaj mlajši pomigne starejšemu:

»Se ti ne zdi, da bi ga od zgoraj iz gradu ujela kot zajca?«

SLUTNJA

*Naši dnevi
so solzne oči.*

*Kakor da smrt
nad nami visi.*

*Skoro bo roke
koščene spustila*

*in nas morila,
vse pomorila.*

TESNOBA

*Veter ni vznemirjal noči
z zeleno piščalko.*

*Ko je v pepel večera
zagrebel žerjavko zarje,
je nemo odjavil
kakor utrujen pastir
za čredo oblakov
v daljino stajo.*

Ves večer

smo govorili o vojni.

*A noč se ne meni zanjo
in slavi praznik poletja
s kresnicami
in raketami utrinkov
vse do svita,
ko se poslavlja
z zlatim ognjemotom.*

Jutro vstaja

in ne šteje mrtvih

na ruskih bojiščih.

*Toda zvočniki na cestah
tulijo tevtonsko
o zmagah na vzhodu.*

Skeleči vbodi zvokov

v srcu, kjer tesnoba

davi kljubovanje.

JULIJSKE ELEGIJE

1

*Kakor da so
hudourni oblaki
stresli
zeleno točo
iz črnih vreč*

kakor da je

*jutro razbilo
jezove svita
in razdivjalo
povodenj
zelenih kobilic*

*kakor da se je
odprla gora
in se je prebudil
zlobni zmaj
z zelenimi mladiči*

*kakor da se bo
uresničila
stara prerokba
o zelenem potopu,
ki nas uniči.*

2

*Jutro
trka na vrata
s kopiti pušk
in z zadirčnim
biriškim glasom
odgrinja odeje
in rjuhe
meče ljudi
iz sna
in je gluho
za jok otrok.*

*DOM, KI JE VAS,
NI VAS!*

*Zenam
se šibijo noge
in močje
so bedne sence
begajoče
in brezglave
pod biči
pobliskujoče se
zeleno luči,
ki sikajoč
deli ukaze:*

*DOM, KI JE VAS,
NI VAS.*

Julijske

3

*POSTELJA, kjer si
ljubil in počival
v ženinem objemu
postelja, kjer ti je
žena porajala
otroke
NI VEC TVOJA.*

*Kakor da bi rekli:
Telo, ki je tvoje,
ni več tvoje.
Tvoja je le cula,
ki jo vežeš,
in tvoje še so
culice otrok
in cula žene.*

KAKOR NOZ

ti para dušo

zemino ihtenje.

*Joj, otroci,
zakaj ste se rodili?
Zakaj vas je ljubezen
prižigala v življenje,
da vam je namesto sreče
že v otroških letih
napainilo beraške cule
z bedo in nesrečo
in trpljenjem.*

*Joj, otroci moji mali,
bedni, kam nas bodo
gnali s culami
na plečih ...*

Kakor nož

ti para dušo

ženino ihtenje

in —

*ko bi mogel,
bi se tudi sam razjokal.
A samo strmiš in gledaš
in nemočen vežeš sebe
kos za kosom
v culo bolečine.*

4

BIL SI UCITELJ

in imel si knjige

in modrosti

za sto drugih.

Zivljenje,

družba

in napredek

vse bilo je zate

jasno kakor abecednik.

Noben problem

nerazrešljiv

*in neopravičljiv,
če služil je
v korist države.
Bil si narodnjak
od nog do glave
in državljan, zaveden,
kakor se učiteljem
spodobil.*

*Nad nizko plačo
nisi tožil.
Vsi učitelji seveda
niso bili taki.
A ti si bil
in spoštoval postave,
imel vse v časti,
kar je nosilo
kraljevi grb —
simbol oblasti.*

*Domovina zate
je nosila krono
kot kraljica.*

*In vse, kar ukremila je
oblast, bilo je
nemogoče
in pravilno.
Bil si narodnjak
od nog do glave
in državljan, zaveden,
kakor se učiteljem
spodobil.*

*O nikoli
nisi mislil,
da je v tebi mrak
in da prav vse, v kar
sveto si verjel,
se bo končalo
klavno
brez slave.*

*Domovina,
karkšno častil si,
se je razsula
kakor grad iz kart:
pobegli kralj,
ministri,
generali, ki so prodali
vojsko ...*

*V prahu ideali,
vsi — utvare.
DOMOVINA S CULO
DESETNICA PREGNANA
V srcu bolečina
za sto drugih.*

Zigon je poveljeval tako, da je bilo očitno, kakšna krivica se mu godi ali pa vsaj kakšna škoda je bila, da ni bil vsaj komandir, če že komandant ni mogel biti.

Toda Piko je medtem že šaril po drugi sobi. Zato je Zigon mahnil kar sam, in ko je pod njegovimi udarci popustilo, je kljub zaužiti pijači na široko zazijal: v omari je visela lepa, polkana in čisto nova oficirska uniforma.

»Ta je gotovo za samega generala. Ha, a kdo smo mi? Kaj sem jaz? Ali nismo zmagovalci. Tako je! In zdaj stare cape stran. Namesto razmahanih čevljev, svetle škornje. Da, take tesne, ozke in iz mehkega usnja. Tako, dragi Zigon. Čas je, da imaš tudi ti enkrat svečano, praznično obleko. Pri nas smo vendar vsi enaki: vojaki in generali. Daj, Zigon, pohiti, preobleci se. Tega dne ne boš pozabil. To ti je praznik. Razumljivo: k taki pojedini in po takem boju pristoji samo še generalska obleka. Ha, ha, to bodo zijali tovariši. Zigon, bodo govorili po vsej diviziji in morda še delj, to ti je sila. Samega generala je ujel. Samo njegovo obleko pogledajte. Kaj to ni zadosti očiten dokaz. In na njem stoji kot ulita. Ni je sile, ki bi ustavila Zigona v tem naletu.«

Se je govoril sam s seboj, modroval, se preoblačil, prezirljivo metal stare cape po kotlih in spet ugotavljal:

»Zigon, to je vrh tvojeja življenja. Le kako bi v stari državi prišel do tako lepe obleke. In celo generalske!«

Zdaj se je dvignil že na dostojno višino velikega vojskovodje. V tem se je nečesa domislil in gospodovalno zavpil: »Kurir. Piko!«

Ta je bil, misleč, da je mož spet našel kaj imenitnega, naglo ob njem. In ker je bil Zigon s hrbotom obrnjen k njemu, se je Piko zaradi nemške oficirske obleke približal s puško v rokah. Toda hitro sta se oba znašla. Občutno jima je pomagalo popito kipeče vino, ki je šele začelo razkazovati svojo moč.

Stari kuhar se je odsekano vrtel in napol po nemško poveljeval:

»Piko, zdaj pa prikorakaj k meni, kot se pri generalu spodobi. Schnell. Naglo!«

Piko si ni dal dvakrat reči, kajti čutil se je vojaka, rojenega vojaka. Pri korakanju je ostro tolkel z nogama ob tla, da je razbito steklo frčalo na vse strani. Pa naj, saj je vendar vojna. Vse je treba žrtvovati. Piko se je ustavil, salutiral, da ga je v desnici kar stisnilo.

»Abtreten. Ostav, ne valja. Ponovi,« je zavpil nad njim stari. »Ali se tako mlačno pozdravljajo najvišji oficirji.« Iztegnil je pred seboj desnico, da ga je ob tem zaneslo. »Tako, vidiš, se to dela. In da mi zraven zavpiješ: hell, zmagovalni general Zigon!«

Ponovila sta in vse speljala tako natanko, da ju je pri dviganju rok zbolelo v ramenih.

Zigona je tedaj premagalo, po licih sta mu spolzeli dve debeli solzi in omahnil je kurirju v objem.

Ko se je spet zbral, je stopal gor in dol ter govoril Piku v vojaškem jeziku, da ni razumel niti sam sebe.

Nato sta spet pila, si govorila zdravice in si obetala življenje, ki bi jima ga zavidali sami angelčki.

Zigon je ves trd obsedel za obloženo mizo, s kapo in uniformo nemškega majorja na sebi. Ves je živel v vlogi generala in se temu primerno obnašal in obližoval. Se je nalival in pil ter silil piti tudi kurirja.

Ta pa je spet stikal po sobah. Zigonu je nenadni preblisk kot strela naglo šinil v razvnete možgane, da se je hripavo zadel:

»Kurir!«

Ob njem so se ustavili škripajoči, toda odsekani koraki in Piko je že naučeno vprašal:

»Izvolite, gospod general.« Kurir je bil tudi že v uniformi. Zigon je malomarno zamahnil z roko in ukazal:

»Prinesi mi ogledalo, veliko ogledalo!«

Piko je še vedno mirno stal pred njim in odgovoril:

»Naj se gospod general potrudijo v sosednjo sobo. Tam je ogledalo, da mu ni para.«

»Sem z njim, sem rekel,« je revsknil Zigon. »Kakšna poslušnost je vendar to... A, hm, kaj nisi rekel, da je na steni?«

»Tako je, preveliko je, in tako je pritrjeno, da ga ni mogoče odnesti!«

General se je skobacal pokonci in se ob steni odmajal v sosedno sobo pred ogromno steklo. Luč je tja zelo lepo metala svoje tipalke, in ko se je Zigon zagledal komaj korak pred seboj, si ni mogel kaj, da ne bi slovesno dvignil roke, udaril s petami in pozdravil:

»Res je, Zigon, postal si general od nog do glave, velik in nepremagljiv.«

Ogledalo je bilo tako veliko in je segalo do tal, da se je Zigon ves videl v njem.

Tedaj je zunaj nekaj zaškrtalo.

A tega ne Piko, ki je bil v sosednji sobi, ne »general« Zigon nista slišala. Preveč sta bila zatopljena v svoje misli, preveč je bilo v njih popitega in močnega vina.

»Hände hoch? Roke kvišku!« je Zigona zadela strela odsekanih in rezkih glasov.

Za seboj je zagledal dve partizanski postavi, ki sta mu tiščali v hrbet puškine cevi.

Zigon se je naglo, čeprav opotekaje, obrnil in v začudenje partizanov spregovoril v čistem slovenskem narečju:

»Kaj... Jaz... tovariši... saj jaz...«

10

Klecajoče noge
kakor prikovane
kakor ohromele
od vrtoglavice
pijane

se obotavljajo
napraviti korak
čez prag,
kakor da zeva
pod njimi praznina
in se opira
v brezno brez dna.

V črn vrtinec
se zrak spreminja
in vretenca svetlobe
drobi tema.

V nemočni bolesti
je žalostna veka
za trenutek zaprla
oko neba.

11

Tečaji vrat ječijo.
Obračajo se ključ.
Potem domače duri
zakrvavijo
pod rdečimi pečati.

Bolečina
davi grla
in tišino
trgajo glasovi
žalosti, obupa,
kakor da čez prag
odnašajo mrliča.

Psi se trgajo z verig
in zateglo mukanje živin
v hlevih je podobno
človeški bolečini.

Drobna starka
v robec je prsti nabrala.

Prst domača
naj bi ji v tujini
grob blagoslovila.

Po vaseh in mestih
tovornjaki, zeleni
kakor zmaji
goltajo
procesijo izgnancev.

Vse je kakor v Pismu
starega zakona.

Izgnano z rodne grude
naše ljudstvo
v črno sužnost
roma.

Srce drobi se v tožbo
starega psalmista,
a na nebu sonce,
kakor da te dni
se ni prav nič
zgodilo,
sije
kot velika
ognjena roža.

SEDANJOST

Brez obraza
je sedanjost,
brez potez
praznina bela
in v praznino
vrta misel.

Težka skala
je sedanjost
je sedanjost,
s težo k tlom
nas tlači, stiska
in drobi
brezsrčno sanje.
Mrzla skala
je sedanjost.

Kje dobimo
razstrelivo,
da razbijemo
sedanjost.

ČRNA RUTA

Črno ruto
je morala sneti
in niti
žalnega traku
ni smela
nositi
za mrtvim sinom.

Le kaj ji bo ruta?
Kaj žalni trak?

Njen sin
je času
kljuboval!
A kako
naj mati
kljubuje
bolečini?

Vse življenje
v srcu bo nosila
jezero solza
zatajevanih.

In šele smrt
nekoč
ji sname z duše
črno ruto
žalovanj.

DANES

Danes nekoga iz host so prignali,
gnali po ulici so ga kot zver.
Nadenj kričali so in ga pljuvali,
dokler ni sonce izkvravelo v večer.

Zalost je mnoge v srce zaskela,
mimo hodili smo sklonjenih glav.
On pa ponosen med rablji je stal,
kri mu na čelu je kot zarja gorela.

Velik je bil in ponosen v trpljenju,
kako da k zmagi bi šel in ne v grob.
Kakor da šel bi naproti življenju
v daljne pokrajine, polne svetlob.

V zarji razrastle se je čez dolino,
velik in silen, vse do neba,
kot da bi kazal nam pot iz gorja
s svojim trpljenjem in bolečino.

Črtomir Šinkovec

Pesmi iz cikla Čas v čeladi

NESPECNE NOCI
(1941)

Kadar v dolgih nespečnih nočeh
v noč topotajo okovani koraki,
stisnem se vase z grozo v očeh:
»Kakšni ljudje so ti tuji vojaki?
Kje so doma? Iz kakšnih družin?
Kakšni so starši, bratje, sestre,
poija, tovarne, šole, cerkve?
Temni so skoraj vsi kot zločin.

Kdo je vzgajal te mlade ljudi
in jih nagnal kot volkove od nas?
Kdor jim zastrl glas je vesti:
nosil bo krivdo za zadnji poraz!
Zanje nobene poti ni nazaj,
s smrtjo predaleč so šli čez mrtiče
in ko nedolžnih kri nas pokliče,
udaril po njih bo naš vsak otročaj!«

TALEC
(1942)

Ta čas ko encijan je grenak,
mrzel, ko jeklo trdi:
nekomu klecnil je korak,
nekoga je objela smrt.

Zastavil je za ščit srce
nekdo, z otroškimi očmi,
zastavil je za ščit srce
med cvetjem svojih mladih dni

Siroko je oči odprl,
pokončno stopil pred cevi
in padel je, a ne umrl —
v vseh naših srcih zdaj živi.

PISMO IZ CORONEA
(1943)

Ne čudi se, moj dragi, da po dolgem času
to pismo boš prejel iz Coronea,
ne veš, kako še misel nate me odžaja,
ko spremljam partizana te po kršnem Krasu.

Ko odšel si, razdejali krvoloki so ognjišča,
izropali nam dom in ogenj podtaknili,
otroke boste v snegu so k sosedu napodili,
odgnali mene v noč ob svitu pogorišča.

Pod točo psovka med bajoneti in kopiti,
so signali kot morilko me na pot do ječe;
da ti ostal si živ — svetila mi je lučka sreče
in v njenem svitu spredem te svilene niti.

Z ničemer več ne spravijo me na kolena,
kljubujem jim v tem vlažnem mraku Trsta
in vem, če ječa meni bo in mnogim krsta,
bolj kot žrtve je svoboda dragocena...

Le sanj me strah je, sanj, da dragi si umrl,
da padel ves krvav si na zeleno travo
in ko v naročju sem zajela tvojo glavo,
že gomazel ti je v očeh pri črvu črv.

Od tega sem strahu vsa prepojena,
zavračam hudo slutnjo, ki se v srcu drami:
razgrizle mrežo bi, razgrebla zid z rokami,
da šla v svobodo bi ob možu zvesta žena...

HARMONIKA VRISKA
(1944)

Harmonika vriska sredi vasi,
pojo partizani, gore jim oči.

Ze jutri v boj za svobodo gredo,
nocoj morda zadnjič veselo pojo:

pesmi o njivah in zreli pšenici,
o vinogradih v sončni gorici,

o ljubljennem domu, ženi, dekletu:
mir naj s svobodo zavlada na svetu,

da vojna ne bi življenj več kosila,
preveč že krvi je zemlja popila,

zemlja, ki naša je, naša edina,
naša in naših sinov domovina!

Harmonika vriska sredi vasi,
pojo partizani, gore jim oči.

NI VEČ VOJNE
(1945)

Ni več vojne, ej, ostal sem živ!
Cudežno ušel sem krempljem smrti!
Zdaj zakladi so mi vsi odprti:
pesem in dekle in radost njiv.

Nisem hlapec več. Vojna je v pozabi,
ko iz trt svobode srkam novo vino;
tiho vojne žrtve počastim s sedrino
in ljubezen me v objemie svoje vabi.

Mlade slē žehitjo v slednji travi.
Sramežljivo si dekle oči zakriva,
ko v plenice bele čipke šiva,
pa povoje je s svilenim obrobila,
na uho mi s smehom nagajivo pravi.
»S tem sice bom tebi uklenila!«

»Molči, svinja pijana. Zdaj smo te dobili...«

»To je pomota. Vaš sem, tovariši...«

Kako naglo mu je sedaj vino spuhitelo iz glave. Najbližji izmed partizanov pa je škrtnil z zobmi, stegnil nogo in ga sunil v zadnjico:

»Se norčuje se. Tovariši! Ha! In prav njega smo iskali. Na, še eno, da boš vedel za drugič!«

In oni ga je še enkrat pritisnil s čevljem, da ga je tovariš ustavljal:

»Ne tolči ujetnikov. Saj je pijan kot krava!«

»Kam si se potuhnil med borbo, da te že prej nismo staknili. Ne boš ušel kazni... Zdaj pa molči in roke sem!«
Zigon je protestiral in godrnjal, partizana pa sta mu zvezala roki in ga pognala k vratom.

Tedaj se je iz sosednje sobe primajal še v podoficirja preoblečeni Piko, očitno močno nadelan.

Partizana sta se ustavila in naglo snela puški, ki sta ju medtem že spet potisnila na ramena.

»Oho, tu je še eden,« sta vzkliknila partizana. »Lepo gnezdo.«

Eden je z orožjem skočil k njemu, a Piko ne bi bil kurir, če ne bi poznal vse brigade. Prepričan je bil, da vsi poznajo tudi njega. Tako je mislil tudi Zigon, pa jih je zato že nekaj staknil. A Piko je bil zaradi nove podoficirske obleke čisto spremenjen. Zato je partizan z odpeto puško zahteval od njega:

»Hände hoch!«

Piko se je ob tem zasmejal in vrgel partizanu:

»Ne delaj komedij, Maks!«

Toda brce, ki jo je medtem že prejel od njega, ker ni naglo ubogal, mu sam sveti Peter ni mogel več odvzeti.

»Komandantu vas zatožim zaradi tega pretepanja!«

Partizanu se je to zdelo dokaj neumno, in ko ga je brcnil še enkrat, je razdraženo rekel:

»Zdaj boš pa še pretil. Le čakaj, ti Svabon!«

Toda Piko je spet zahteval:

»Pazi, da ti ne bo žal. Bolje me poglej... No, ali sem partizan ali ne. Sem kurir Piko ali ne?«

Partizana sta čudno zijaia v ujetnika, ki sta bila resnično njuna tovariša.

Piko je postal vzvišeno dobrodušen in je spet pustil, da se mu je po glavi zapodila prijetna meglica pijanosti.

»Poslušajta, vidva junaka. Ta grad sva osvojila midva z Zigonom. Dobro vesta, kakšno besedo imam pri komandantu. Tudi polne nahrbtnike imava. In če bosta vse to pravilno razumela in bosta z nama dobra, vaju zaradi vajinega postopka ne bom zatožil — saj vesta, kako so v štabu hudi, če kdo koga toiče. In nazadnje bosta morda še deležna dela teh dobrot.«

»General! Zigon je bil naglo razvezan in potem je tudi on razvezal svoj nahrbtnik.

Vsi so ga srknili na zdravje velike zmage v gradu.

V prihodnji številki listov bomo objavili daljši sestavek o umetniški poti velikega slovenskega gledališkega igralca Staneta Severja

Vladimir Brun

FRAGMENT

Pridi
odmeva v meni
pridi

čakam te v brezveterju
cest

ustne so tople
sla odeta
v zeleni plašč
v laseh
hranim
rožo

Pridi
odmeva v meni
pridi

Drvim
v praznino
in ostajam
slep
slep
slep

SIVINA VSAKDANJOSTI

Verjel sem v vas ljudje
verjel v vas
male angele
z razpotja
cest

Verjel sem v vas ljudje
ko večer
pogreznil
se je v dlani
ko govorica
jutra
naplavila je nemir
na obrežja
cest
in dan še ni okitil
plazu
vaših besed
z lažmi

Verjel sem v vas ljudje
v vas male angele
s človeškimi očmi

a komu naj zdaj verjamem
ljudje

zdaj
danes
jutri

Verjel sem v vas ljudje

Marija Mencinger

PESEM

Na mizi
te borna svetilka
mežika.
Majhna je,
a dovolj velika,
da sveti mi
v tesnobo noči.

Jelka Košir

NEMOC

Pobesneta tigrica
brez zob in krempljev
je brez moči
Kako
naj divji mustang
s strtimi kopiti
veter ulovi
ali orel
z zlomljeno perotjo
k soncu poleti.

Vesna Sušnik

SAMOTA

V nežni rumenini
tihega večera
diha žalost
za željami,
za spomini.

V nežni rumenini
tihega večera
še bi božala te
z nežnimi rokami

pa pretrgal si
vezi med nama,
in ta hip
tako sem sama
sama.

Doma Hudnik

BELE IGRE

Samo murni
se znajo tako
skrivati
v velike posode
kjer tičijo
majhne puščave
jabolka
so zablodila vanje
in tavajo
tavajo
in iščejo murne

pa so pozabila
pogledati
v bele igre
za vrati

RISEM

Rišem tvoje ptice.
Velika rumena drevesa
skrivajo čebele.
Hodili so tu
in so šli mimo
velikih kamnov.
Kamor sta se usedla
in gledala trave.
Sanje z velikimi sencami
rumenih dreves in rož
spiyo v sobah.

BESEDA V VETER

Veter je velik
zdaj hodim v svojih drevesih
v skodelicah
so drobci lune
na tvoji mizi
ušla je iz poti
v velike mlake
nekje tam
nosijo peskovnike v vrečah.
Ne vem kje v tvoji sobi
sem izgubila star gumb
Pojdiva na potep kjer
vse nepotrebne besede
bo odnihil veter.

Zdravko Rus

ZIVETI

Ljubim te, življenje.
Ziveti hočem
in ljubiti
in pozabiti
na vso žalost
in trpljenje,
vse, kar mlade dni
mi hoče zagreniti.

Neva Mitrovič

SVETILKA

Zavit si v temo
zato te ne najdem
ne razumeš mojih klicev
zreš vame
a me ne vidiš
zavit si v temo
ki je gosta
vsi te iščemo
zreš v nas
a nas ne vidiš
iščeš svetilko
ki sveti na daleč
nekje si jo izgubil
gledaš proč
nič
a še vedno iščeš
a čemu?
odgovarjaš, da ne veš
čemu ti bo svetilka?
ko se spotakneš
in padeš, se bo našla
a ne bo več gorela
razbil si jo
svetilka je ti
razbil si sebe
ne poznam te več
padel si
a čemu?

Marjan Čufar

PRETEKLOST V OGLEDALU

Preblisk v temi
nejasne figure bogov
v svoji rezidenci
v kalni vodi je zlato
ki se blešči ribam
Le najti ga je treba
zgoraj je modro nebo
neskončni prostor
v vsem svojem
veličastnem vakuumu
v prvobitni obliki
in velikosti
povzroča napetost v lobanji
možgani silijo ven
nočejo biti omejeni
nekega dne bo počilo
in tedaj — osvobodite vezi
zemlja ne boš me zadržala!

SKRINJA ZAVEZE

Razelektritev in smrt
v njej ni več božje site
a kmalu bo spet
— individualna tragedija
nepoučenega osebk
izginotje telesa počasen razkroj
v pogledu časti je vse po starem
svečenikom je zadušeno
vendar zorni kot se širi
spoznanje nevarnosti
na podlagi eksperimenta
po zaslugi narave
notranjost ostaja nerazumljiva
to ni pravi način
dokaza eksistence bistva
v svojem elementu
in zmožnosti
do uspeha je še daleč.

BOLECINA V VOSKU

Prečute noči se izgube
ob ugašajoči sveči
v temi in spominu
ki ne zamre do jutra
zakaj pičila me je kača
in bolečina je prehuda
da bi se poglobil v sanje
jo poiskal v podzavesti
priklical na dan njeno podobo
in sladkosti povezane z njo
v zadnjem planenu
vidim njeno želo
njeno črno dušo in
telo ki se zvija
v telečem se vosku.

Slika se je razblinila
v dim ki me peče v oči
nisem mislil da bo
tako kmalu dogorela
kot najina ljubezen.

njeno ime je povezano
s trnjem in preizkušnjo
ki ne uvene in ne odpade
ko listje zapusti veje
se pokaže v vsej svoji
nepristopni svetlosti.

● prve brazde ● prve brazde ● prve brazde ● prve brazde ● prve

V 6. številki Listov sodelujejo:

Z LITERARNIMI PRISPEVKI: Vladimir BRUN, Valentin CUNDRIC, Marjan ČUFAR, Benjamin GRACER, Doma HUDNIK, Marko HUDNIK, Ivan JAN, Miha KLINAR, Andrej KOKOT, Jelka KOSIR, Marija MENCINGER, Neva MITROVIČ, Pablo NERUDA, Zdravko RUS, Vesna SUŠNIK, Crtomir SINKOVEC, Cvetko ZAGORSKI.
Z LIKOVNIMI PRISPEVKI: Tine MARKEŽ in Tone TOMAZIN, člana likovne sekcije DOLIK.